

לאור החסידות

כַּתְּבוּת
הַיְהוּדִים



חלק ג' - דגים

הפרות עם בעלי החיים בעין יהודית-חסידית

מִי מְחַכֶּה
לְרוֹפֵא
הַשָּׁנִים?

תְּעוּדַת זָהוּת

שֵׁם: דָּג זָהָב
מְשפָּחָה: קַרפִּיוֹנִיִּים
הַמִּין שֶׁבְּעֵרְךָ: קָרֵס זָהָב
תְּפוּצָה: אֲקוּרִיוֹמִים
תּוֹחֶלֶת חַיִּים: 40 שָׁנָה.

אִז מִי אֲנִי בְּעֵצָם?

אֵת דָּג הַזָּהָב שְׁחִי סָבִיבֵנו אָנוּ מְכִירִים דְּרָךְ מְחַצֵּת הַזְּכוּכִית שֶׁל הָאֲקוּרִיוִים. הוּא נֹחֵשֵׁב לְפּוֹפּוּלָרִי בַּמִּיחָד בְּאֲקוּרִיוֹמִים וּבְרִכּוֹת נוֹי.

דָּג הַזָּהָב הַמְצוּי בְּטָבֵעַ הוּא דָּג בְּצִבֵּעַ אֲפֹר-כָּסוּף בְּעַל מְבִנָּה גוֹף פְּשוּט, הַחִי בְּמִים קָרִים. דָּג הַזָּהָב הַמְצוּי הוּא הַזֶּן הַנְּפוּץ בְּיִזְמֵר שֶׁל הַדָּג. מְבִנָּה גוֹפּוֹ שׁוֹנָה בְּמִקְצַת מֵהַזֶּעַ הַטָּבֵעִי: גוֹפּוֹ מְאֹרָךְ וְסַנְפִּירָיו וְזַנְבוֹ קָצְרִים יַחֲסִית. הַדָּג נוֹטֵה לְגוֹן אָדָם-זָהָב אֲךָ יָכֹל לְהוֹפִיעַ גַּם בְּצִבֵּעַ כָּחֹל, לְכֵן וְשִׁחַר.

דָּג הַזָּהָב יָכֹל לְהִגִּיעַ לְאֵרֶךְ שֶׁל עַד 30-45 ס"מ וְלִשְׁקַל עַד 3 ק"ג בְּטָבֵעַ, אֲךָ מִתְקַשֶּׁה לְהִגִּיעַ לְגֹדֶל זֶה בְּצוּרְתוֹ הַמְּבִיטָת, בְּאֲקוּרִיוֹמִים.

בְּטָבֵעַ חֵי דָּג הַזָּהָב בְּנֵהָרוֹת וּבְנִחְלָיִם עַד עֵמֶק מְקַסִּימָלִי שֶׁל 20 מֵטֵר, וְנִזוֹן מִסַּרְטָנִים, חֲרָקִים וְחִלְקִיָּי אֲצוֹת.

בְּשָׂרוֹ שֶׁל הַדָּג אֵינּוּ טַעִים וּמְלֵא בְּנִימִים, לְכֵן הוּא אֵינּוּ מְשַׁמֵּשׁ לְאֲכִילָה בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, וּמְחַזֵּק בְּבָתִּים וּבַגְנוֹת פְּרֻטִיּוֹת וְצְבוּרִיּוֹת לְשֵׁם נוֹי בְּגִלְל מְגוֹן צְבָעִי וְצוּרוֹתָיו.

דָּג זָהָב

חמשה דברים ש(אולי) לא ידעתם עלי...



- דג הזהב יכל להגיע לגיל של יותר מ-40 שנה בטבע, בעוד שבשבי הוא מגיע בדרך כלל לגיל של 6-8 שנים בלבד.

- לפי האגדה, לדג הזהב זכרון קצר מאוד - שלוש שניות בלבד! אך מחקרים מצאו כי דגי זהב זוכרים ארועים למשך חודשים ושנים.

- הראשונים שתעדו את דגי הזהב בציוורים וכתובה, הם הסינים.

- ישנם סוגי דגי זהב מיוחדים, כמו "ראש אריה" בעל ראש מנפח כרעמת אריה.

- רק לפני כ-150 שנה הגיע דג הזהב לאמריקה, המכנה באידיש "מדינת הזהב"...

הלכה למעשה

האם מתר להאכיל את דגי הזהב שבאקווריום הביתי בשבת?

למעשה, כל בעל חיים ש"מזונותיו עליה", כמו דגים באקווריום, תרנגולים בגדול ביתי וכדומה, מתר לתת להם אכל בשבת.

בעלי חיים שזקוקים לאכל רק פעם ב-24 שעות, יש להשתדל לתת להם אכל מממש לפני שבת ומיד במוצאי שבת, כך שלא נזדקק להאכיל אותם בשבת. אם שכחו לתת לפני שבת, יכולים להאכיל בשבת.

לפני פסח, יש לזכור לקנות אכל כשר לפסח לדגים, כי רב האכל של דגי הנוי אינו כשר לפסח.



חיות חסידי(ו)ת



ידועים דברי הרבי פי יש להזהר לבל יביט הילד הרך בדמיות של בעלי-
חיים טמאים (וכל-שכן שלא ישתעשע עם בעלי-חיים אלה עצמם), אלא
יש להחליפם בדמיות בעלי-חיים טהורים.

זהירות זו חלה הן על צעצועים והן על ציורים וכדומה.

דג הזהב לעמת זאת הוא מין של קרפיון טהור, ונתון לגדל אותו, תוך
זהירות מצער-בעלי-חיים כמובן.

ספורו של דג זהב



גם מי שאין בביתו אקווריום, פוגש את דגי הזהב לפחות פעם
בשנה, בעת מנהג ה"תשליך".

במדרש תנחומא מספר, שבשעה שהלכו אברהם ויצחק לעקדה,
נסה השטן לעצר בעדם, וזמן להם נהר שנכנסו בו עד צוארם.
לפיכה הולכים אנו לנהר בראש-השנה, כדי להזכיר זכות אברהם
ועקדת יצחק. כמו-כן נאמר, שהמים רומזים למדת החסד, שאותה
עלינו לעורר היום.

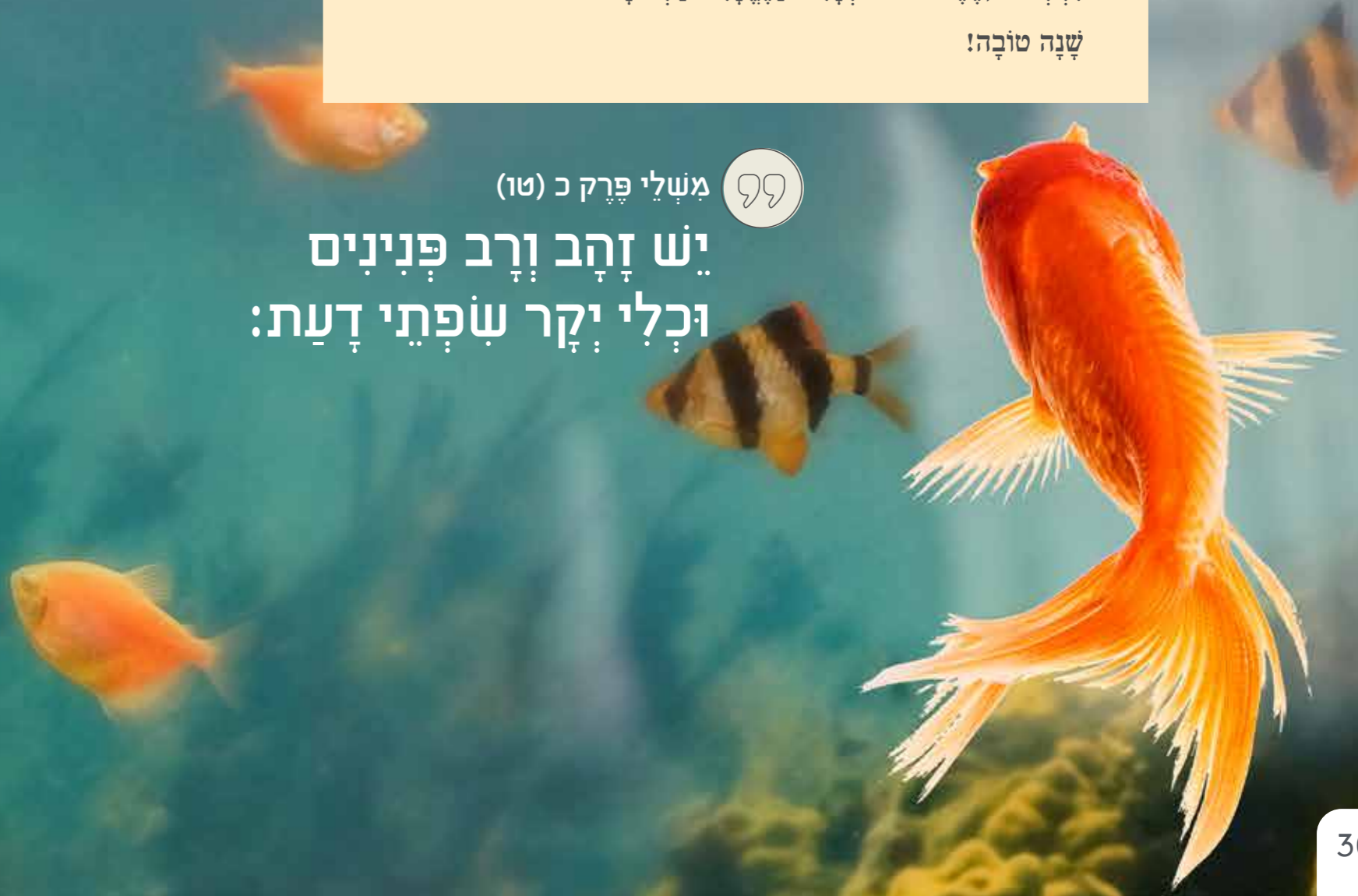
נוהגים ללכת ביום הראשון של ראש-השנה, אחרי תפלת מנחה
ולפני השקיעה, אל מחוץ לעיר, לנהר, ומה טוב - לנהר שיש בו
דגים, לסימן טוב שלא תשלט בנו עין הרע, כמו הדגים הסמויים
מן העין, ושנפרה ונרבה כדגים. טעם נוסף: משום שבגיי-אדם
נמשלו (קהלת ט, יב) לדגים הנאחזים במצודה.

שנה טובה!

משלי פרק כ (טו)



יש זהב ורב פנינים
וכלי יקר שפתי דעת:



תְּעוּדַת זְהוּת

שֵׁם: כָּלָב יָם
מְשפָּחָה: טוֹרְפִים יַמָּיִם
הַמִּין שֶׁבַעֲרָה: כָּלָב יָם נְזִירֵי מְצוּי
תְּפוּצָה: מְעַרְב טוֹרְקֵיה, אִי יוֹן וְאַזּוֹר מְאֹרִיטַנְיָה
תּוֹחֶלֶת חַיִּים: 25 שָׁנָה.

לא נובח -
לא נושף!

אֵז מִי אֲנִי בַעֲצָם?

כָּבֹד לְמִדְנֹו אֶת דְּבָרֵי חו"ל שֶׁ"כָּל מָה שֵׁיִשׁ בִּיבְשָׁה יֵשׁ בָּיָם", וְהַפְעַם אָנוּ נִפְגָּשִׁים בְּגֵרְסָה הַיִּמִּית שֶׁל הַכָּלָב: כָּלָב הַיָּם. כָּלְבֵי יָם הֵם יוֹנְקִים יַמָּיִם, שְׁחִיִּים מְרַבֵּית הַזְּמַן בָּיָם. הֵם נֹזְזִים מְדַגְּיִם וְעוֹלִים אֶל הַיִּבְשָׁה בְּעֶקֶר כְּדֵי לְנוּחַ. לְכָלָב הַיָּם מְעַרְכַת תַּחוּשָׁה מְעֵלָה וּבַעֲלַת רְגִישוֹת גְּבוּהָה בְּמִיחָד.

בְּעַרְךָ שֶׁלְפָנֶיכֶם נִסְפָּר מְעַט עַל כָּלָב יָם נְזִירֵי מְצוּי, הַיְדוּעַ גַּם בַּשֵּׁם כָּלָב יָם נְזִירֵי יָם תֵּיכּוֹנִי. כָּלָב זֶה הוּא אֶחָד הַיּוֹנְקִים הַנְּדִירִים בְּיִתְרָה בְּעוֹלָם. הוּא נִמְצָא בְּסַפְנַת הַכַּתְּדָה וְאַכְלוּסִיטוֹ כּוֹלְלֶת בֵּין 450 ל־510 פְּרָטִים בּוֹגְרִים.

אָרְכוֹ שֶׁל כָּלָב יָם נְזִירֵי הוּא בְּסִבִּיבוֹת 80 סְנְטִימֶטְרִים בְּלָדָה וּכְ-2.4 מֶטְרִים בְּהִיּוֹתוֹ בּוֹגֵר. מִשְׁקְלוֹ הַמְּמָצֵעַ שֶׁל זָכָר הוּא 320 קִילוֹגְרָם וּמִשְׁקָל הַנְּקֵבָה 300 קִילוֹגְרָם. צְבַע פְּרוֹתָם הוּא חוּם אוֹ אֶפֶר כַּהֵה וּבְטָנָם לְבָנָה. הַגּוּרִים נוֹלְדִים בְּעֶקֶר בְּסֵתוֹ, נִכְנָסִים לְמַיִם שְׁבוּעִים לְאַחַר מִכֵּן וְנִגְמָלִים מִיְּנִיקָה בְּגִיל שֶׁל כ־18 שְׁבוּעוֹת. הֵם מְגִיעִים לְבַגְרוֹת בְּסִבִּיבוֹת גִּיל 4. תּוֹחֶלֶת חַיֵּיהֶם הַמְּמָצֵעַת נֹעָה בֵּין 20 ל־25 שָׁנִים.

כָּלְבֵי יָם הֵם פְּעִילֵי יוֹם וְנֹזְזִים מְדַגְּיִם וּמְרַפִּיכוֹת, בְּעֶקֶר מִתְמַנּוּגִים, עַד ל־3 קִילוֹגְרָמִים בְּיוֹם. הֵם מְעַדִּיפִים לְצוּד אֶת טְרַפְסָם בְּאֹזְרֵי יָם פְּתוּחִים, הַמְּאֻפְשָׁרִים לָהֶם לְנַצֵּל אֶת מְהִירוֹתָם בְּאִפְסָן יַעִיל יוֹתֵר.

וּמָה עִם נְבִיחּוֹת? לֹא בַּתְּפָרִיט.

כָּלָב יָם

**חמשה דברים
ש(אולי) לא ידעתם עלי...!**

- לשפמו של כלב הים יש יכלת יוצאת מן הכלל לחוש את מהירות זרם המים.

- המין היחיד המגיע לעתים לחופי ישראל הוא כלב ים נזירי מצוי המצוי בסכנת הכחדה חמורה בכל העולם. אולי כאן ישמרו עליו...

- במהלך נסויו, כלב ים שעניו כסו, הצליח לזהות דג שחלף סמוך אליו, תוך שמוש בשפמו, גם 30 שניות לאחר שהטורף עבר במקום.

- בעשרות השנים האחרונות נכחד כלב הים הנזירי מעשר ארצות: סנגל, פורטוגל, ספרד, צרפת, איטליה, מלטה, לבנון, סוריה, ישראל ומצרים.

- כלב הים נמצא מרבית הזמן במים ויוצא אל היבשה רק לצורך מנוחה. הוא מאים בעקר על ידי דב הקטב, הטורף העקרי שלו. לכן הוא יעדיף תמיד לנח, כשהוא קרוב אל המים, ובמקרה הצורך לברח מיד. במים, הוא מהיר בהרבה מיריבו.

לראשונה מזכר הכלב בתנ"ך בספר שמות. "לא יחרץ כלב לשונו". כלומר, כאשר עזבו בני ישראל את מצרים, אף כלב לא נבח.

בהלכה משתמשים בבטוי "ראוי למאכל כלב", פאמת-מדה להגדרת דבר-מה כמאכל. למשל חמץ עשוי להיות דבר הראוי לפחות למאכל כלב, אולם דבר שאינו ראוי אפילו למאכל כלב אינו יכול להקרא "חמץ".

חיות חסידי(ו)ת



שנה אחת ראה הפעל-שם-טוב ביום-הכפורים שיש קטרוג גדול על עינה יהודית והתאמץ נאמר בחסידות כי כלב הוא מלשון "כלו לב".

עוד נמשל בחסידות המזון שנותנים לגוף כמזון שנותנים לכלב, "משל שהיה למלך ג' אהבים ודברו עליהם שאינם אהבים, וצוה להם שיונו ויפנסו כל א' כלב מחצר המלך, א' היה חכם ועשה עטרה למלך מההוצאה שהיה ראוי שיוציא על פרנסת הכלב, ב' פרנס וזן בדחק את הכלב שלא ימות, ג' השגיח לזונו ברוח ועל ידי זה גרה המלך הכלב בו, מה שאין פן לזה שעשה עטרה..."

כך בנמשל, יש להקפיד על אכילה לשם שמים, ולהעלות את האכילה עצמה לקדשה וכך לברר את הגוף. כאשר אוכלים לצורך למוד תורה וקיום מצוות, האכילה עצמה היא קדש ו"פתר למלך".

קהלת פרק ט (ד)

99

כי לכלב חי הוא טוב
מן האריה המת:

ספורו של כלב



מספרים חז"ל:

מעשה ברבי יהודה הנשיא, רבנו הקדוש, שפתח אוצרות חטה בשנת רעבון, ואמר: כל מי שרוצה לקחת פרנסתו יבוא ויקח פרנסתו, ובתנאי שיהיה תלמיד חכם.

בא ר' יונתן בן עמרם ועמד לפניו, והוא אינו מכירו, ואמר לו: פרנסני, ואמר לו: באיזו גדר אתה מבחינת הלמוד? ואמר לו: פרנסני ככלב וכעורב, כפתוב "נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו". רצונו לומר: אפלו אין לי חמה, וכמו שיפרנס ה' חיה טמאה ועוף טמא פרנסני, שאין עם הארץ פחות מהם. ונתן לו.

שוב התחרט אחר כך על שפתהו בדבריו, ואמר: "אוי לי שנהנה עם הארץ מנכסי". ואמרו לו אותם אשר הודיעם מה שארע: אולי יונתן בן עמרם תלמידך הוא, אשר אינו רוצה להנות בכבוד תורה, כל שאפשר לו זה, ואפלו בתחבולה? וחקר ומצא הדבר כן...

תְּעוּדַת זְהוּת

שֵׁם: כּוֹכַב יָם
מְשפּוּחָה: קוֹצֵי עוֹר
הַמִּין שֶׁבִיעֶרְף: כּוֹכַב קוֹצָנִי
תְּפוּצָה: אֵירוּפָּה, מְעַרְב אַסְיָה.
תּוֹחֶלֶת חַיִּים: 14 שָׁנָה.

וְכּוֹכָבִים
בְּלַיְלָה!

אֵז מִי אֲנִי בִּעְצָם?

תָּמִיד יִדְעוּ שְׂכּוֹכִים נִמְצָאִים בְּשָׁמַיִם, וְהַחֹל עַל שְׂפַת הַיָּם. אֶךְ הֵנָּה לָנוּ יְצוּר שֶׁמְחַבֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים וְהַחֹל וְהַמַּיִם: כּוֹכַב הַיָּם.

כּוֹכָבֵי-יָם הֵם מַחֲלָקָה שֶׁל בְּעֵלֵי חַיִּים הַמְּשִׁתְּכֶת לַמְּעֻרְכַת קוֹצֵי הָעוֹר. לַמְּרַבִּית מִיָּנִי הַמַּחֲלָקָה צוּרָה דְמוּיַת כּוֹכַב בְּעַל מְרָכֵז שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ זְרוּעוֹת בְּסִמְטְרִיהַ מְעֻגְלִית, וּמְכַאֵן שָׁמָּה.

כּוֹכַב הַיָּם מֵתְאַפֵּן בְּסִמְטְרִיהַ מְעֻגְלִית מְחֻמֶּשֶׁת, כְּלוּמֵר כָּל אַחַת מֵ-5 זְרוּעוֹתָיו זֶהָה לְשָׂאֵר הַזְרוּעוֹת וְכֵלֶן סוֹבְבוֹת סָבִיב אֲזוֹר מְרָכֵזֵי טְבַעֲתֵי.

פִּיּוֹ שֶׁל הַכּוֹכַב מְמַקֵּם בְּגַחוּנּוֹ, כֶּה שְׂכּוֹכַב הַיָּם מְסַגֵּל לְאֹכֵל בְּעֵלֵי חַיִּים שׁוֹנִים הַנִּמְצָאִים תַּחְתָּיו. בְּחֶלֶק הָעֵלְיוֹן שֶׁל הָאֲזוֹר הַמְּרָכֵזֵי נִמְצָאֵת בְּנוֹסֶף גַּם נֶפֶת הַמַּיִם דְּרָפָה נִכְנָסִים מִיָּם אֶל כּוֹכַב הַיָּם, הַמַּיִם עוֹבְרִים סָנוּן וּמְגִיעִים אֶל צִנּוֹר טְבַעֲתֵי מִמֶּנּוּ מֵתְפָּזְרִים ב־5 צִנּוֹרוֹת אֶל הַזְרוּעוֹת.

כּוֹכָבֵי הַיָּם הֵם בְּעֵלֵי יִכְלֵת תְּנוּעָה אֲטִיִּת הַמֵּתְאַפְּשֶׁרֶת בּוֹכּוֹת מְנַגְּנוֹן מִיַּחַד הַמְּבַסֵּס עַל שְׁמוּשׁ בְּלַחֲץ הַמַּיִם. הַמַּיִם נִכְנָסִים דְּרָה קוֹצֵי הַמַּיִם בְּחֶלְקוֹ הָעֵלְיוֹן שֶׁל כּוֹכַב הַיָּם וּמְעַבְרִים דְּרָה מְעֻרְכַת צִנּוֹרוֹת אֶל הַזְרוּעוֹת, מִשָּׁם מְזַרְמִים אֶל סִדְרָה שֶׁל "רִגְלוֹנֵי מַיִם". הַלִּיכָה זֶה מְאֻפְּשֶׁרֶת לוֹ לְטַפֵּס גַּם בְּזוּיַת שֶׁל 90 מְעֻלוֹת!

חֶלְקוֹ הָעֵלְיוֹן שֶׁל כּוֹכַב הַיָּם בְּנוֹי מְרַקְמָה הַמְּכִילָה אֵיבָרֵי חוּשׁ וְסִדְרָה שֶׁל צְבָתוֹת (נִקְרָאוֹת גַּם "קוֹצְבָתוֹת") וְקוֹצִים זְעִירִים הַמְּגַנִּים עֲלָיו. בְּחֶלְקוֹ הַתַּחְתּוֹן יִשְׁנֵם אֲלֵפֵי רִגְלוֹנִים (מְסוּג רִגְלֵי מַיִם) הַנִּצְמָדִים אֶל הַקְּרָקַע וּמְאֻפְּשֶׁרִים אֶת תְּנוּעָתוֹ. תְּכוּנָה נוֹסֶפֶת הַמְּקַנָּה הַגְּנָה לְכוֹכַב הַיָּם הִיא יִכְלָתוֹ לְהַקְשִׁיחַ אֶת גּוּפוֹ תוֹךְ שְׁנֵיּוֹת עַל יְדֵי שְׁנֵי מְכַנָּה רִקְמַת הַחֲבוּר וְהַשְּׁלִיטָה שֶׁל מְעֻרְכַת הָעֻצְבִּים.

כּוֹכָבֵי הַיָּם הֵם בְּעֵלֵי יִכְלֵת לְבַצֵּעַ יְצִירָה מְחֻדָּשׁ שֶׁל אֵיבָרִים שֶׁנִּקְטָעוּ, אֶךְ תְּהִלָּה זֶה מֵתְרַחֵשׁ בְּצוּרָה אֲטִיִּת מְאֹד. לְעֵתִים כְּאֶשֶׁר נִקְטָעַת זְרוּעַ, גְּדֻלָּה יוֹתֵר מְזוּרָע אַחַת וְאֵז נוֹצֵר מְצַב בּוֹ לְכוֹכַב הַיָּם יֵשׁ יוֹתֵר מִחֲמֵשׁ זְרוּעוֹת.

כּוֹכָבֵי יָם

חמשה דברים ש(אולי) לא ידעתם עלי...!

- במפרץ אילת מצויים 15 מיני פוכבי ים! ביניהם הפוכב הקוצני המכנה "פוכב ים פתר הקוצים".
- הפוכבן הקוצני מהנה מזיק גדול לאלמגים ואיום על "שונית המחסום הגדולה" - מערכת שוניות האלמגים הגדולה בכדור הארץ.
- חלזון טורף בשם חצוצרת היס הוא מבין בעלי החיים שטורפים אותו ומשמש כמדביר ביולוגי להגנה על השונית.
- בנגוד לרב פוכבי הים אין לכוכבן צורת גוף מחמשת כי אם צורה מרבת זרועות (8-21) הנושאות קוצים חדים, ומכאן התוספת לשמו - קוצני.
- לכוכבי הים אין עצמות, וגם לא מוח.

הלכה למעשה

הלילה הוא פרק הזמן מצאת הפוכבים ועד עמוד השחר (ולגבי דיגים מסוימים - עד נץ החמה).

לגבי מצוות התורה מתחילה היממה מתחלת הלילה ונגמרת בסוף היום, עם תחלת הלילה הבא, כמו שנאמר לגבי יום הכפורים (ויקרא כג, לב): "מערב עד ערב תשבתו שבתכם". וכן מצינו בכריאת העולם שהערב קדם לבקר, שנאמר (בראשית א, ה): "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".

מתוך דברי נחמיה בן חכליה (נחמיה ד, טו - טז) עולה, כי הלילה מתחיל מצאת הפוכבים: "ואנחנו עשים במלאכה וחצים מחזיקים ברחמים מעלות השחר עד צאת הפוכבים... והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה". ומבאר כי צאת הפוכבים, זמן הפסקתם ממלאכה, הוא תחלת הלילה המועד למשמר. וקבלו חכמים שצאת הפוכבים הנזכר בפתוח "לא לכוכבים גדולים הנראים ביום ולא לכוכבים קטנים שאין נראים אלא בלילה, אלא לבינוניים".



חיות הסידי(ו)ת



בהיום יום ה' מרחשון נאמר:

ישראל נמשלו לכוכבים המתנוצצים בשמי רקיע, אשר לא יתעה גם ההולך במחשכי הלילה. כל אחד ואחד מישראל, בין איש ובין אשה, יש בו די כוח מוסרי ורוחני, להשפיע ולהעמיד גם את מכריו ומידעיו בקרן-אורה.

בראשית פרק כב



כוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים:

ספורו של כוכב ים



איש צעיר הלך על חוף ים בזמן הזריחה. מרחוק הוא הבחין באיש זקן. "האם הוא רוקד? מה הוא עושה?" שאל את עצמו האיש הצעיר.

בעודו מתקרב לזקן, הוא הבחין שהוא מרים כוכבי ים שנתקעו על החוף לאחר שעברה הגאות ומשליך אותם תזרה לאוקיינוס.

האיש הצעיר הביט בפליאה באיש הזקן שהשליך כוכב ים אחרי כוכב ים לעבר גלי הים. כשהוא מבבל, שאל הצעיר את הזקן הכוכבים "מדוע אתה עושה זאת?"

הזקן הסביר לו בנחת שכוכבי הים ימותו אם הם ישארו בשמש הבקר החמה.

האיש הצעיר הביט הרחק לארץ החוף הארץ "אולם יש כאן אלפי כוכבי ים, אתה לא תוכל להחזיר את כלם לים, אז מה זה כבר משנה?"

חנה האיש הזקן, הביט על כוכב הים שבידו ובעודו זורק אותו בבטחה לעבר גלי הים, אמר "עבור כוכב הים הזה זה משנה".